

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4236

[Total No. of Pages : 4

[5309]-101
M. A./M.Sc. (Semester - I)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS-101 : Strategic Studies

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 500 Words. (Any one) **[15]**

- a) Explain assumptions and approaches to the study of Strategic studies.
- b) Explain social and economic causes of war.

Q2) Answer in 500 Words. (any one) **[15]**

- a) Explain conventional warfare in nuclear age.
- b) Discuss relevance of nuclear weapons in maintaining world peace.

Q3) Answer in 500 Words. (any one) **[15]**

- a) Explain U.S. nuclear strategy since 1945 to the present day.
- b) Write a note on evolution of Pakistan nuclear doctrine.

Q4) Answer in 500 Words. (any one) **[15]**

- a) Examine role of diplomacy in achieving foreign and defence policy objectives.
- b) Explain Russian military doctrine since 1945 to the present day.

P.T.O.

Q5) Answer in 250 Words. (any two)

[20]

- a) Guerrilla warfare
- b) Features of cross border terrorism
- c) Key elements of Chinese nuclear strategy
- d) Pacific settlement of dispute



Total No. of Questions : 5]

P4236

[5309]-101

M. A./M.Sc. (Semester - I)

संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र

DS-101 : सामरिक अभ्यास

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [15]

- अ) सामरिक अभ्यासाचे विविध आधार आणि दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
ब) युद्धाची सामाजिक आणि आर्थिक कारणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [15]

- अ) अण्वीक युगातील पारंपारीक युद्ध पद्धती स्पष्ट करा.
ब) जागतिक शांतता प्रस्थापित करण्यासंदर्भात अण्वीक शस्त्रास्त्रांचा असलेला संबंध याबाबत चर्चा करा.

प्रश्न 3) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [15]

- अ) 1945 पासून तर आजपर्यंतची अमेरिकन अण्वीक युद्धनिती स्पष्ट करा.
ब) पाकिस्तानच्या अण्वीक तत्वप्रणालीतील उत्क्रांती यावर टिपण लिहा.

प्रश्न 4) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [15]

- अ) परराष्ट्र आणि संरक्षण धोरणाचे उद्दिष्टे “साध्य करण्यासाठी” राजनयाच्या भूमिकेचे परिक्षण करा.
ब) 1945 पासून तर आजपर्यंतची, रशियन सैनिकी तत्वप्रणाली स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) 250 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) गनिमी युद्धपद्धती
- ब) सीमेपलीकडील दहशतवादाचे वैशिष्ट्ये
- क) चीनच्या अण्वीक युद्धनीतीचे प्रमुख घटक
- ड) शांततेच्या मार्गाने वाद/समस्या निकाली काढण्याबाबतचे उपाय - मार्ग



Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4242

[Total No. of Pages : 4

[5309]-103
M.A./M.Sc. (Semester - I)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS-103: International Relations

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 500 words (any one) **[20]**

- a) Define Regionalism and explain the developments of regionalism in the Third world.
- b) What are the approaches of studying the International relations? Explain in detail.

Q2) Answer in 500 words (any one) **[20]**

- a) Discuss Globalization and its implications on world order.
- b) Evaluate Impact of new cold war on world politics.

Q3) Answer in 500 words (any one) **[20]**

- a) Explain Morton Kaplan's system theory.
- b) Explain the causes of soviet Union disintegration.

Q4) Answer in 500 words (any one) **[20]**

- a) Discuss causes of Rapid De-colonization and its impact on world politics.
- b) Critically assess changes in world politics in 21st century and its impact on south Asian countries.

P.T.O.

Q5) Write short notes on (any two)

[20]

- a) Implications of soviet disintegration on contemporary worlds.
- b) Dimensions of power.
- c) Revolution in Military affairs (RMA)
- d) Types of national interest.



Total No. of Questions : 5]

P4242

[5309]-103
M.A./M.Sc. (Semester - I)
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DS-103: International Relations
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

-
-
- प्रश्न 1)** 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]
अ) प्रादेशिकवादाची व्याख्या देऊन तिसऱ्या जगातील विकसित झालेला प्रादेशिकवाद स्पष्ट करा.
ब) आंतरराष्ट्रीय संबंधांच्या अभ्यास करण्याविषयीचे विविध दृष्टीकोण कोणते? सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]
अ) जागतिकीकरण आणि त्याचा जागतिक व्यवस्थेवर होणारा परिणाम याविषयी चर्चा करा.
ब) नवीन शीतयुद्धाचा जागतिक राजकारणावर झालेल्या परिणामाचे मूल्यमापन करा.
- प्रश्न 3)** 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]
अ) मॉर्टीन कप्लान यांची सिस्टीम थियरी स्पष्ट करा.
ब) सोव्हीएत रशियाच्या विभाजनाची कारणे स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]
अ) जलदगतीने वसाहतवादाची पिछेहाटची कारणे आणि त्याचा जागतिक राजकारणावर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
ब) 21 व्या शतकातील जागतिक राजकारणातील होणारे बदल यांचे टिकात्मक मूल्यमापन करा आणि त्याचा दक्षिण आशियाई राष्ट्रांवर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) 250 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) रशियन विभाजनाचे तत्कालीन जगावर झालेले परिणाम.
- ब) शक्तीचे विविध पैलू
- क) लष्करी घडामोडीतील क्रांती
- ड) राष्ट्रीय हिताचे प्रकार.



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4260

[Total No. of Pages : 4

[5309]-202

M. A./M.Sc. (Semester - II)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS-202 : Defence Organization of India (Compulsory)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following within 500 Words. **[20]**

- a) Suggest a detailed proposal on rehabilitation programme of Ex-Servicemen with the importance on their efficacy in the nation building process.
- b) How far the Dept. of Defence Production is successful in applying indigenous technology to our defence requirements? Give your opinions.

Q2) Answer any one of the following within 500 Words. **[20]**

- a) Explain the role, functions and significant strategic decisions of Cabinet Committee on Security
- b) Explain the role, functions and achievements of National Security Council.

Q3) Answer any two of the following within 250 Words. **[20]**

- a) Explain the responsibility of National Security Advisor
- b) Explain about the achievements of HAL.
- c) What are the strategic and tactical advantages of Integrated Defence Staff?
- d) Explain the functions of Defence Technology Council

P.T.O.

Q4) Write short notes on any four :

[20]

- a) Kargil Review Committee
- b) Defence Procurement Board
- c) Role of Military Intelligence
- d) CISF
- e) Army Training Command
- f) Gas Turbine Research Establishment



Total No. of Questions : 4]

P4260

[5309]-202

M. A./M.Sc. (Semester - II)

संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र

DS-202 : भारताचे संरक्षण संघटन (Compulsory)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]

- अ) राष्ट्र बांधणीच्या प्रक्रीये संदर्भात माजी सैनिकांच्या कार्यक्षमतेचे महत्व लक्षात घेता माजी सैनिकांच्या पुर्नवसना संबंधी सविस्तर प्रस्ताव तयार करा.
ब) आपल्या संरक्षणविषयक गरजाची पुर्तता करण्यासाठी संरक्षण उत्पादन विभागाला मूळ - स्वदेशी तंत्रज्ञानाचा वापर करण्यात कितपत यश आले आहे?

प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]

- अ) सुरक्षेसंबंधीच्या कॅबिनेट कमिटीची भूमिका, कार्ये आणि महत्वपूर्ण असे सामरिक निर्णय स्पष्ट करा.
ब) राष्ट्रीय सुरक्षा मंडळाची भूमिका कार्ये आणि उपलब्धता (साध्य) स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) 250 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) [20]

- अ) राष्ट्रीय सुरक्षा सल्लागाराच्या जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.
ब) एच. ए. एल. च्या उपलब्धता (साध्य) स्पष्ट करा.
क) इन्टीग्रेटेड डिफेन्स स्टाफचे स्ट्रॅटेजिक आणि टॅक्टीकल फायदे कोणते?
ड) संरक्षण तंत्रज्ञान मंडळाची कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) 100 शब्दात टीपा लिहा (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) कारगिल रिव्ह्यूव कमिटी
- ब) डिफेंस प्रौक्चुरमेंट बोर्ड
- क) मिलीटरी इन्टीलीजन्सची भुमिका
- ड) सी. आय. एस. एफ.
- इ) आर्मी ट्रेनिंग कमान्ड
- फ) गॅस टर्बाइन रिसर्च ईस्टॅब्लिशमेंट



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4261

[Total No. of Pages : 4

[5309]-203

M. A./M.Sc. (Semester - II)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS-201 : Indian Military History

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 500 Words (Any one) [20]

- a) "Battle of Ten kings it was the beginning of Indian Military History" Do you agree? Justify your answer.
- b) "Alexander as great strategian" explain this statement with special reference to the battle of Hydaspus 326B.C. (Jhelum).

Q2) Answer in 500 Words (Any one) [20]

- a) Explain in detail third battle of Panipat with special reference to the "leadership as a decisive factor".
- b) Why Shivaji adopted Guerrilla Tactics? Explain in detail.

Q3) Answer in 250 words (Any Two) [20]

- a) Causes of decline of Mughals
- b) Merits of Rajputs
- c) Nature of Angles - Maratha conflict
- d) Battle of Sobraon

P.T.O.

Q4) Write short notes in 100 words. (any four)

[20]

- a) Mahmmad Ghazni
- b) Kautilyaas a Military Thinker
- c) Shivajis concept of Hindi Swarajya
- d) Role of Guru during Ancient period
- e) Battle of Tarrian
- f) Causes of Revolt of 1857 A.D.



Total No. of Questions : 4]

P4261

[5309]-203

M. A./M.Sc. (Semester - II)

संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र

DS-201 : भारताचा लष्करी (सैन्य) इतिहास

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]

- अ) “दशराजांचे (दहाराजांचे) युद्ध म्हणजे भारताच्या लष्करी इतिहासाची – सुरूवात होय” या विधानाशी आपण सहमत आहात काय? समर्पक उत्तर द्या.
ब) इ.स. पूर्व 326 च्या हिडयासपसच्या (झेलमच्या) लढाईचा विशेष संदर्भ देऊन अॅलेक्झान्डर एक महान युद्धनितीतज्ञ होता हे स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]

- अ) “नेतृत्व एक निर्णायक घटक” हा विशेष संदर्भ देऊन पानिपत ची तिसरी लढाई स्पष्ट करा.
ब) शिवाजीनी गनिमी युद्धतंत्राची अवलंब का केला? सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) 250 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) [20]

- अ) मोगलांच्या पतनाची (ऱ्हासाची) कारणे
ब) राजपुतांचे गुण
स) ब्रिटीश – मराठा संघर्षाचे स्वरूप
द) सोबरावची लढाई

प्रश्न 4) 100 शब्दात टीपा लिहा (कोणतेही चार)

[20]

- अ) मोहम्मद गझनी
- ब) कौटिल्य – एक लष्करी विचारवंत
- क) शिवाजींची हिंदवी स्वराज्या बाबतची संकल्पना
- ड) प्राचीनकाळातील गुरूचे कार्ये (भूमिका)
- इ) तराईनची लढाई
- फ) 1857 च्या उठावाची कारणे



Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4240

[Total No. of Pages : 4

[5309] - 302

M.A/M.Sc (Semester - III)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS : 302 : Science, Technology and National Security

Time :3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates :-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 500 words (any one)

[20]

- a) Explain applications of new technologies in disaster management training and administration
- b) Write a note on non-military use of modern technologies and their impact on national security.

Q2) Answer in 500 words (any one)

[20]

- a) Discuss application of new technologies towards maintenance of India's internal security.
- b) Explain application of technologies in Border security management

Q3) Answer in 500 words (Any two)

[20]

- a) Explain Biotechnology and its impact on national economy.
- b) Discuss science and technology and their implications towards world peace and security

P.T.O.

Q4) Answer in 500 words (any two)

[20]

- a) Illustrate the role of science and technology in India's transformation
- b) Discuss application of new technologies in logistics management.

Q5) Write short notes on (any two)

[20]

- a) Electronic warfare
- b) Missile technology
- c) Energy crises in India
- d) Space technology



Total No. of Questions : 5]

P4240

[5309] - 302

M.A./M.Sc. (Semester - III)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS : 302 : Science, Technology and National Security

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) आपत्ती व्यवस्थापनातील प्रशिक्षण व प्रशासनात नवीन तंत्रज्ञानाची अमंलबजावणी स्पष्ट करा.
ब) अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाचा असैनिकी कार्यासाठी वापर आणि त्याचा राष्ट्रीय सुरक्षेवर होणारा परिणाम यावर टिपण लिहा.

प्र.2) 500 शब्दात उत्तरे द्या.(कोणतेही एक) [20]

- अ) भारताची अंतर्गत सुरक्षा अबाधित राखण्यासाठी नवीन तंत्रज्ञानाच्या वापराबाबत चर्चा करा.
ब) सीमासुरक्षा व्यवस्थापनातील नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर स्पष्ट करा.

प्र.3) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) जैविक तंत्रज्ञान आणि त्याच्या राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेवर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
ब) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाचा जागतिक शांतता आणि सुरक्षेवर होणाऱ्या परिणामाविषयी चर्चा करा.

प्र.4) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) भारताच्या “बदलातील” विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाची भूमिका सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) पुरवठा व्यवस्थापनातील नवीन तंत्रज्ञानाच्या वापराबाबत चर्चा करा.

प्र.5) 250 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) इलेक्ट्रॉनिक वॉरफेअर
- ब) क्षेपणास्त्र तंत्रज्ञान
- क) भारताची ऊर्जा टंचाईची समस्या
- ड) अवकाश तंत्रज्ञान



Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4243

[Total No. of Pages : 4

[5309]-303

M.A./M.Sc. (Semester - III)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS : 304 : Evolution of Strategic Thought (Pre 1945)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 500 words (Any one)

[20]

- a) Discuss Kautilya's strategic thought with special reference to war and politics
- b) Write a note on contribution made by Alfred Mahan towards development of sea warfare.

Q2) Answer in 500 words (any one)

[20]

- a) Examine contribution of Alfred Von schlieffen towards strategic planning.
- b) Write a note on the contribution of Karl Von Clausewitz in the Military system and planning.

Q3) Answer in 500 words (any one)

[20]

- a) Explain evolution of strategic thought from Machiavelli to Nuclear age.
- b) Illustrate characteristics and changing nature of warfare from limited to total war.

P.T.O.

Q4) Write short notes on (any one) [20]

- a) Assess Blitzkrieg tactics and its contribution to the growth of military power.
- b) Discuss soviet strategic thought before and after world War II

Q5) Write short notes on (any two) [20]

- a) Conventional warfare
- b) Evolution of Air-power
- c) Industrial revolution
- d) French colonial warfare



Total No. of Questions : 5]

P4243

[5309]-303

M.A./M.Sc. (Semester - III)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS : 304 : Evolution of Strategic Thought (Pre 1945)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) युद्ध आणि राजकारणाचा संदर्भ देऊन कौटिल्यांच्या सामरिक विचारांबाबत चर्चा करा.
ब) सागरी युद्धपध्दतीच्या विकासासंदर्भात अलफ्रेड महान यांनी केलेले “योगदान” यावर टिपण लिहा.

प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) अलफ्रेड व्ही श्लायफेन यांनी सामरिक नियोजनाबाबत केलेल्या योगदानाचे परिक्षण करा.
ब) सैन्यपध्दती आणि नियोजन याबाबत कार्ल व्होन क्लॉजविट यांनी केलेले योगदान यावर टिपण लिहा.

प्रश्न 3) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]

- अ) मॅकेव्हली ते अण्वीक युगापर्यंतच्या कालखंडातील सामरिक विचारांतील उत्क्रांती यावर टिपण लिहा.
ब) मर्यादित युद्धापासून तट संर्वकंषयुद्धा पर्यंतचे बदलते युद्धपध्दतीचे स्वरूप, वैशिष्ट्यासह सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) 500 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) [20]

अ) ब्लीटझक्रीज टॅकटीस आणि त्याचे सैन्यशक्तीच्या वृद्धी बाबतचे योगदान-परिक्षण करा.

ब) जागतिक दुसऱ्या युद्धाच्या आधी आणि नंतर सोव्हियत रणनीतिक विचार-चर्चा करा.

प्रश्न 5) 250 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [20]

अ) पारंपारीक युद्धपध्दती

ब) हवाईसामर्थ्यातील उत्क्रांती

क) औद्योगिक क्रांती

ड) फ्रेंच वसाहतीबाबतच्या युद्धपध्दती



Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P4262

[Total No. of Pages : 4

[5309]-401

M. A./M.Sc. (Semester - IV)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS-402 : Indian Maritime Security

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following within 500 Words. **[20]**

- a) What are the new threats to maritime security? Explain in details.
- b) Examine various magnitude of maritime security.

Q2) Answer any one of the following within 500 Words. **[20]**

- a) Do you agree that India's maritime military strategy can be implemented with the concept of "Blue Water Navy"? Give your opinions.
- b) Evaluate new terrorization to maritime trade and suggest security measures.

Q3) Answer any two of the following within 250 Words. **[20]**

- a) Explain the role of Coast Guard in maritime security
- b) Explain the role of Merchant Navy in economic development.
- c) Explain about the strategic role of Indian Navy in 1971 war.
- d) Explain about China's strategic interest in Indian Ocean.

P.T.O.

Q4) Write short notes on any four :

[20]

- a) Al-Qaeda
- b) Ocean as a positive feature
- c) Security of shipping
- d) Sea piracy and its protections
- e) Strategic significance of Islands
- f) Vessel Traffic Services



Total No. of Questions : 4]

P4262

[5309]-401

M. A./M.Sc. (Semester - IV)

संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र

DS-402 : भारतीय सागरी सुरक्षा

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]

- अ) सागरी सुरक्षेचे नवीन धोके कोणते? सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) सागरी सुरक्षेच्या विविध श्रेणींचे परिक्षण करा.

प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]

- अ) भारताने सागरी युद्धनीतीचा भाग म्हणुन “ब्लू वॉटर नेव्ही” च्या संकल्पनेची अंमलबजावणी केली पाहिजे. – आपण सहमत आहात काय? आपले मत नोंदवा.
ब) सागरी व्यापारासंदर्भातील नवीन दहशतीचे मूल्यमापन करून द्या नवीन दहशतीबाबत सुरक्षेचे विविध उपाय सुचवा.

प्रश्न 3) 250 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) [20]

- अ) सागरीसुरक्षेते संदर्भात तटरक्षकरण्याची भुमिका स्पष्ट करा.
ब) आर्थिक विकासातील व्यापारीनौदला (मर्चन्टनेव्ही) ची भुमिका स्पष्ट करा.
स) 1971 च्या युद्धतील भारतीय नौदलाने निभावकेली सामरिक भुमिका (जबाबदारी) स्पष्ट करा.
द) हिन्दी महासागरातील चीनचे सामरिक हित स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टीपा द्या (कोणतेही चार)

[20]

- अ) अल कायदा
- ब) महासागर - सकारात्मक संधी
- क) सिव्क्युरीटी ऑफ शिपींग
- ड) समुद्रातील चाचेगिरी आणि त्यावरील बचावाचे उपाय
- इ) द्वीपसमुह / बेटांचे सामरिक महत्त्व
- फ) व्हिसल टेरिफ सर्व्हीसेस



Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P4263

[Total No. of Pages : 4

[5309]-405

M. A./M.Sc. (Semester - IV)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DS-404 : Regional Security in South Asia

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in 500 Words. (Any one) **[20]**

- a) Explain historical background, achievements and problems of SAARC
- b) Describe political changes in United States and their impact in South Asia.

Q2) Answer in 500 Words. (any one) **[20]**

- a) Describe India's relations with Pakistan with reference to South Asian geopolitics.
- b) Describe foreign and defence policies of Afghanistan towards her neighboring countries.

Q3) Answer in 500 Words. (any one) **[20]**

- a) Write a note on the evolution of India's nuclear strategies.
- b) Discuss implications of cross border terrorism in world order.

Q4) Answer in 250 Words. (any one) **[20]**

- a) Explain India's relationship with Bangladesh with reference to illegal migration to India.
- b) Write a note on the security challenges to South Asian security.

P.T.O.

Q5) Write short notes (Any two)

[20]

- a) Indian Ocean
- b) Tamil Issue
- c) Role of Media in SAARC
- d) Left Wing Extremism



Total No. of Questions : 5]

P4263

[5309]-101

M. A./M.Sc. (Semester - IV)

संरक्षण आणि सामरिकशास्त्र

DS-404 : दक्षिण आशियातील प्रादेशिक सुरक्षा

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 100

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]

- अ) सार्कची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी, उपलब्धता (साध्य) आणि समस्या स्पष्ट करा.
ब) अमेरिकेत घडलेले राजकीय बदल आणि त्याचा दक्षिण आशियावर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]

- अ) दक्षिण आशियाच्या भुराजनितीचा संदर्भ देऊन भारत - पाक संबंधाचे वर्णन करा.
ब) अफगाणिस्तानचे शेजारील राष्ट्रा बरोबरचे परराष्ट्र आणि संरक्षण धोरणाचे वर्णन करा.

प्रश्न 3) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]

- अ) भारताच्या अण्वीक युद्धनितीतील उत्क्रांती - "यावर टिपण लिहा.
ब) सीमापार पुरस्कृत दहशतवादाचे जागतिक व्यवस्थेवर होणाऱ्या परिणामाबाबत चर्चा करा.

प्रश्न 4) 500 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही एक) [20]

- अ) भारतातील बेकायदेशीर बांगलादेशवासियांचे वास्तव्य" द्या संदर्भात भारत - बांगलादेश संबंध स्पष्ट करा.
ब) दक्षिण आशियाच्या सुरक्षेला असलेली सुरक्षेची आव्हाने यावर टिपण लिहा.

प्रश्न 5) 250 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) हिन्दी महासागर
- ब) तामीळ समस्या
- क) प्रसारमाध्यमांची सार्कबाबतची भुमिका
- ड) डाव्या विचारसरणीचे कट्टरपंथी

